

UPRAVLJANJE KOPALNIH VODA V SLOVENIJI

*Mag. Nataša Vodopivec, MOP, Direktorat za okolje
Mag. Mateja Poje, ARSO, Urad za monitoring*

V zadnjem času slovensko javnost vznemirjajo novice o slabi kakovosti kopalnih voda na nekaterih naravnih kopališčih, predvsem na celinskih vodah, pa tudi na določenih kopališčih na morju. Mediji se pri širjenju teh novic opirajo na pred kratkim objavljeno Letno poročilo Evropske komisije o kakovosti kopalne vode v letu 2004 v državah Evropske skupnosti. Komisija v skladu s svojimi pristojnostmi pripravlja Letno poročilo o kopalnih vodah na območju Evropske skupnosti na podlagi rezultatov monitoringa kopalnih voda v pretekli sezoni. Rezultate monitoringa je Evropski komisiji dolžna posredovati vsaka država članica, kar je v letu 2004, kot nova država članica, izpolnila tudi Slovenija.

Evropska komisija v Letnem poročilu o kakovosti kopalnih voda (dostopno na spletni strani: http://www.europa.eu.int/water/water-bathing/rep_downl.html) podaja seznam območij kopalnih voda po posameznih državah članicah Evropske skupnosti (ES), za vsako posamezno območje kopalne vode pa prikazuje kakovost kopalne vode v pretekli kopalni sezoni. Ali je kopalna voda ustrezala predpisanim zahtevam se ugotavlja s statistično obdelavo rezultatov monitoringa kopalnih voda, te pa Evropski komisiji (EK) do konca koledarskega leta za preteklo kopalno sezono posredujejo posamezne države članice ES.

V letu 2004 je tudi Slovenija, kot nova država članica, poročala o rezultatih monitoringa kopalnih voda, skladno z zahtevami ustrezne evropske zakonodaje.

V Letnem poročilu EK je tako vključenih tudi 37 območij kopalnih voda, ki se nahajajo v Republiki Sloveniji. Za 9 od teh območij je EK ugotovila, da v pretekli kopalni sezoni niso ustrezala vsem zahtevam evropske zakonodaje. Za eno od območij pa je bila pogostost vzorčenja premajhna. Ob objavi Poročila EK je prišlo do precejšnjega vznemirjenja v slovenski javnosti, predvsem pa med upravljavci prizadetih kopališč. Nekateri med njimi namreč menijo, da podatki iz evropskega poročila ne prikazujejo realnega stanja in trdijo, da je s tem naravnim kopališčem povzročena škoda, ki lahko vpliva na uspeh letošnje kopalne sezone.

Kakšna je torej kakovost kopalnih voda v Sloveniji?

Zakonodaja Evropske skupnosti na področju kopalnih voda

Področje upravljanja kopalnih voda na evropskem nivoju ureja kopalna direktiva »Council Directive of 8 December 1975 concerning the quality of bathing water (76/160/EEC)« (v nadaljnjem besedilu: Direktiva 76/160/EEC). Direktiva 76/160/EEC sodi v sklop prvega vala evropske zakonodaje na področju voda, njen namen pa je zagotoviti oziroma izboljšati kakovost kopalnih voda, da se zaščiti zdravje kopalcev. V ta namen Direktiva 76/160/EEC določa standarde kakovosti za kopalne vode in nalaga obveznost izvajanja monitoringa kopalnih voda. Direktiva tudi zahteva, da države članice ES določijo območja kopalnih voda na površinskih vodah, kjer se kopanje aktivno spodbuja, ali pa se tam ljudje tradicionalno kopajo in kopanje ni prepovedano. Za vsa ta območja je treba določiti kopalno sezono, v času kopalne sezone pa je treba izvajati redni monitoring v skladu z zahtevami direktive. V primeru, da je kopalna voda neustrezna, je treba pripraviti program ukrepov za izboljšanje kakovosti kopalne vode.

Direktiva 76/160/EEC nadalje zahteva, da vsaka država članica ob koncu vsakega leta predloži EK poročilo o izvajanju kopalne direktive, zlasti o kakovosti kopalne vode v pretekli kopalni sezoni. Način in vsebina poročanja sta določena z direktivo o poročanju »Council Directive of 23 December 1991 standardizing and rationalizing reports on the implementation of certain Directives relating to the Environment (91/692/EEC)« in odločbo komisije »Commission Decision of 25 July 1995 amending Decision 92/446/EEC of 27 July 1992 concerning questionnaires relating to directives in the water sector (95/337/EC)«. Evropska Komisija na podlagi letnih poročil držav članic pripravi skupno letno poročilo o kakovosti kopalne vode v pretekli kopalni sezoni za celotno območje ES.

Nacionalna zakonodaja na področju kopalnih voda

Nacionalni predpisi v Sloveniji določajo dve vrsti območij kopalnih voda:

- območja kopalnih voda, kjer so naravna kopališča z upravljavci (območja naravnih kopališč) in
- območja kopalnih voda, kjer se kopalci lahko prosto kopajo (območja prostega kopanja).

Območja naravnih kopališč se urejajo po predpisih o varstvu pred utopitvami, območja prostega kopanja pa po predpisih o vodah. Po predpisih o varstvu pred utopitvami se urejajo tudi zahteve glede higienske ustreznosti kopalnih voda. Direktiva 76/160/EEC je tako v nacionalni pravni red prenesena z vrsto predpisov s področja varstva pred utopitvami in s področja upravljanja voda.

Pravna podlaga za predpise o kakovosti kopalnih voda je 32. člen Zakona o varstvu pred utopitvami (Ur. L. RS, št. 44/00), ki ureja pristojnost določitve minimalnih higienskih in drugih zahtev za kopalne vode ter načina njihovega ugotavljanja in spremljanja. Standardi kakovosti oziroma higienske zahteve za kopalne vode in zahteve glede monitoringa kopalnih voda v naravnih kopališčih so določeni s Pravilnikom o minimalnih higienskih in drugih zahtevah za kopalne vode (Ur. L. RS, št. 73/03), ki določa fizikalne, kemijske in mikrobiološke parametre za kopalne vode ter njihove mejne in priporočene vrednosti. Pravilnik nadalje določa minimalno pogostost vzorčenja kopalnih voda in standardne metode vzorčenja. Pravilnik določa tudi čas trajanja kopalne sezone in pogoje za izvajalce monitoringa, hkrati pa nalaga obveznost izvajanja monitoringa kopalnih voda v naravnih kopališčih upravljavcem teh kopališč. Upravljavci kopališč morajo o rezultatih monitoringa poročati Inštitutu za varovanje zdravja (IVZ), kot nosilcu registra kopalnih voda, ter Zdravstvenemu inšpektoratu RS (ZIRS).

Predpisi o varstvu pred utopitvami določajo tudi pogoje za pričetek obratovanja naravnih kopališč ter tehnične zahteve in zahteve za varno obratovanje naravnih kopališč. Eden od pogojev za opravljanje dejavnosti naravnega kopališča je tudi pridobitev vodnega dovoljenja za posebno rabo voda, skladno s predpisi o vodah.

Pravna podlaga za predpise s področja upravljanja kopalnih voda je 77. člena Zakona o vodah (Ur. L. RS, št. 67/02), ki določa, da Vlada RS določi območja kopalnih voda, kjer se običajno kopa večje število ljudi in kopanje ni prepovedano (območja prostega kopanja). Vlada določi tudi obveznost izvajanja monitoringa kakovosti kopalnih voda na teh območjih, njegovega izvajalca ter ukrepe v primeru, ko voda ne ustreza predpisanim higienskim zahtevam za kopalne vode.

Območja prostega kopanja se določijo skladno s Pravilnikom o podrobnejših kriterijih za ugotavljanje območij kopalnih voda, kjer se običajno kopa večje število ljudi in kopanje ni prepovedano (Ur. L. RS, št. 79/03), ki določa tudi čas trajanja kopalne sezone za območja prostega kopanja. Območja prostega kopanja so določena z Uredbo o območjih kopalnih voda ter o monitoringu kakovosti kopalnih voda (Ur. L. RS, št. 70/03; v nadaljnjem besedilu: uredba), ki določa, da morajo kopalne vode na območjih prostega kopanja ustrezati higienskim zahtevam, higienska ustreznost kopalne vode pa se ugotavlja v skladu z zahtevami za kopalne vode v

naravnih kopališčih po Pravilniku o minimalnih higienskih in drugih zahtevah za kopalne vode (Ur. L. RS, št. 73/03). Uredba za območja prostega kopanja določa tudi vsebino programa in poročila o monitoringu kakovosti kopalnih voda. Redni monitoring kopalnih voda na območjih po uredbi zagotavlja Ministrstvo za okolje in prostor (MOP). Uredba tudi določa, da se v primeru higienske neustreznosti kopalne vode kopanje lahko prepove. S spremembami in dopolnitvami uredbe v letu 2004 (Ur. L. RS, št. 72/04) so določeni izvajalci monitoringa kakovosti kopalnih voda na območjih prostega kopanja, kriteriji za določitev vplivnega območja kopalnih voda in obveznost rednih pregledov vplivnega območja, obveznost ocene vpliva onesnaževalcev ter priprave ukrepov ali varstvenih režimov za zagotavljanje higienske ustreznosti kopalne vode.

Z navedenimi predpisi je Direktiva 76/160/EEC v celoti prenesena v nacionalni pravni red.

Nacionalna zakonodaja na področju kopalnih voda pa določa tudi nekatere dodatne zahteve za območja prostega kopanja, ki ne izhajajo iz kopalne direktive. Po uredbi se tako varstvo pred utopitvami oziroma reševanje kopalcev ureja po predpisih o varstvu pred utopitvami. Zakon o varstvu pred utopitvami (Ur. L. RS, št. 44/00) določa, da reševanje ljudi na morju v skladu s predpisi vodi in izvaja Uprava RS za pomorstvo v sodelovanju s policijo, reševanje ljudi na celinskih vodah pa vodijo in izvajajo gasilske in druge reševalne službe v sodelovanju s policijo in v skladu s predpisi o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Zakon o vodah določa še obveznost označevanja območij kopalnih voda, tako območij prostega kopanja kot območij naravnih kopališč, kar morajo v skladu z 78. členom Zakona o vodah zagotavljati lokalne skupnosti na predpisan način. Način označevanja predpisuje Pravilnik o kriterijih za označevanje vodovarstvenega območja in območja kopalnih voda (Ur. L. RS, št. 88/04).

Območja prostega kopanja

Glede na zahteve zakona o vodah in Pravilnika o kriterijih za ugotavljanje območij kopalnih voda, kjer se običajno kopa večje število ljudi in kopanje ni prepovedano (Ur. L. RS, št. 79/03), kriteriji za določitev teh območij zajemajo zlasti ustreznost površinske vode glede na predpisane parametre za kopalne vode, dnevno število kopalcev in čas trajanja kopalne sezone.

Pri določevanju območij prostega kopanja so bile poleg higienskih zahtev in predpisanega minimalnega števila kopalcev upoštevane zlasti naslednje dodatne zahteve:

- odsotnost izpustov odpadnih voda ali drugih možnih virov onesnaženja,
- minimalna dolžina odseka brega oziroma obale površinske vode ter minimalna skupna širina brega in priobalnega zemljišča,
- možnost dostopa po javni poti,
- skladnost z morebitno drugo – posebno rabo vode,
- skladnost z morebitnim varstvenim režimom na območju.

Predlog seznama možnih območij prostega kopanja je bil pripravljen na podlagi podatkov in informacij s katerimi razpolagajo pristojne državne institucije:

- Inštitut za varovanje zdravja in območni Zavodi za zdravstveno varstvo o primernosti površinskih voda za kopanje glede na higienske zahteve za kopalne vode,
- Inštitut za varovanje zdravja in območni Zavodi za zdravstveno varstvo ter Inštitut za vode RS o oceni števila kopalcev, ki se na posameznih površinskih vodah ali njihovih delih redno kopajo,
- Agencija RS za okolje s svojimi območnimi pisarnami o ustreznosti območij glede na dodatne zahteve za območja prostega kopanja.

Za vsa območja prostega kopanja je določena tudi kopalna sezona, in sicer na podlagi razmer na terenu ter podatkov o kopalnih sezonah v sosednjih državah članicah EU, ki so po geografski legi in naravnih značilnostih primerljive s Slovenijo.

Na podlagi vseh zbranih podatkov in informacij je bil oblikovan končni seznam območij prostega kopanja, ki obsega 20 območij, in sicer 6 območij na morju, 12 območij na tekočih celinskih vodah in 2 območji na stoječih celinskih vodah. Seznam območij prostega kopanja je potrdila Vlada RS s sprejemom uredbe. Območja prostega kopanja po uredbi so na morju:

- Debeli rtič, odsek od kopališča MNZ do kopališča RK Slovenije;
- Odsek od kopališča Žusterna do kopališča AC Jadranka;
- Odsek od izliva hudournika Rikorovo do kopališča San Simon;
- Odsek od kopališča San Simon do kopališča v Strunjanu;
- Odsek od kopališča Salinera do kopališča Pacug;
- Odsek od kopališča Fiesa do kopališča Piran,

in na celinskih površinskih vodah:

- na Bohinjskem jezeru: območje Fužinskega zaliva;
- na Cerknjskem jezeru: območje od Dolenjega jezera do Otoka;
- ob Kolpi: območje od Prelesja do Srednjih Radencev, območje med Učakovci in Vinico, območje v Adlešičih ter območje Dragoši - Griblje;
- ob Krki: območji Žužemberk in Straža;
- ob Soči: območja pri Čezsoči, Tolminu, Solkanu in v Kanalu;
- ob Idrijci: območje v Bači pri Modreju;
- ob Nadiži: območje nad Podbelo do Robiča.

Pri pripravi končnega seznama so bile obravnavane tudi pobude lokalnih skupnosti, ki so bile upoštevane, v kolikor niso bile v nasprotju s predpisanimi kriteriji. Pri tem je treba poudariti, da določbe Zakona o vodah ne izključujejo možnosti za morebitne spremembe in dopolnitve seznama območij prostega kopanja, ki se lahko izvedejo tudi na podlagi strokovno utemeljene pobude lokalne skupnosti. Strokovna utemeljitev pa je še posebej pomembna pri pobudah za območja prostega kopanja ali območja naravnih kopališč na površinskih vodah, ki so v posebni rabi ali so nastale kot posledica posebne rabe voda. Za takšne površinske vode bi bila morebitna določitev območja prostega kopanja ali naravnega kopališča mogoča le na podlagi podrobnejšega načrta upravljanja voda, ki zajema natančno analizo vseh značilnosti obravnavanega območja površinske vode, vključno z analizo morebitnih obstoječih vrst posebne rabe vode, kakor tudi analizo značilnosti njenega prispevnega območja.

Območja naravnih kopališč

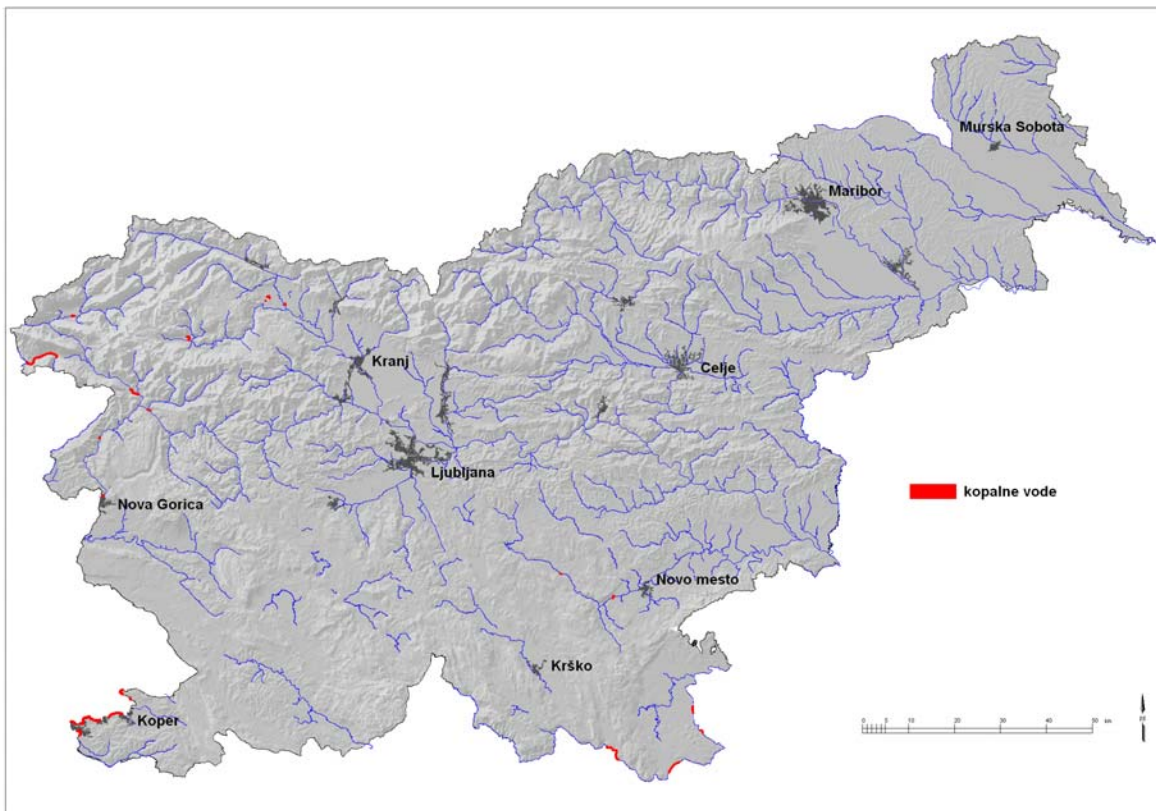
Naravna kopališča se določajo po predpisih o varstvu pred utopitvami. Zakon o varstvu pred utopitvami tako definira pojem naravnega kopališča ter ureja obveznost obratovalnega dovoljenja za kopališče, ki ga izda inšpektor pristojen za zdravstvo, po predhodnem mnenju Inšpektorata RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami in Inšpektorata RS za okolje in prostor. Nadalje predpisi o varstvu pred utopitvami urejajo zahteve glede vrst kopališč, naprav, opreme in sredstev za varno obratovanje kopališč, znakov za opozarjanje na nevarnost, ustreznih ravnanj, opreme in sredstev za reševanje iz vode, in podobno. Seznam naravnih kopališč, torej kopališč z upravljavcem, vodi Zdravstveni inšpektorat RS. Seznam za leto 2004 zajema 16 naravnih kopališč, od tega 13 kopališč na morju, 3 na Blejskem jezeru ter kopališče Šobčev bajer. V letu 2005 je seznam dopolnjen, tako da je skupno število naravnih kopališč z upravljavci 17, in sicer na morju:

- Naravno kopališče RKS MZL Debeli rtič

- Kopališče Adria Ankaran
- Mestno kopališče Koper
- Kopališče Žusterna
- Plaža Simonov zaliv
- Obmorsko kopališče - plaža Krka - Zdravilišče Strunjan
- Naravno kopališče Salinera
- Plaža Grand Hotel Bernardin
- Plaža Hotel Vile park
- Kopališče Hoteli Morje
- Osrednja plaža Portorož
- Naravno kopališče Metropol Portorož
- Naravno kopališče kamp Lucija

in na celinskih površinskih vodah:

- na Blejskem jezeru: Naravno kopališče Hotel Vila Bled,
- na Blejskem jezeru: Naravno kopališče Grand hotel Toplice,
- na Blejskem jezeru: Grajsko kopališče,
- kopališče Šobčev bajer.

Slika 1: Območja kopalnih voda v republiki Sloveniji

Higienske zahteve za kopalne vode po evropski in nacionalni zakonodaji

V Republiki Sloveniji je bila že v letu 1988 s Pravilnikom o higienskih zahtevah za kopalne vode (Ur. L. SRS, št. 9/88) določena obveznost izvajanja monitoringa kopalnih voda na naravnih kopališčih. Pravilnik je predpisoval parametre monitoringa ter njihove mejne vrednosti, ločeno za celinske površinske vode in za morje. Monitoring se je skladno s pravilnikom redno izvajal predvsem na naravnih kopališčih na morju, pa tudi na naravnih kopališčih na Blejskem jezeru in Šobčevem bajerju, kar so skladno z zahtevami zagotavljali upravljavci kopališč. Občasno pa se je higienska ustreznost kopalne vode preverjala tudi na drugih površinskih vodah, kjer se kopalci tradicionalno zbirajo in kopajo, kar so iz lastnih sredstev zagotavljale lokalne skupnosti, Inštitut za varovanje zdravja ali pa območni Zavodi za zdravstveno varstvo. Enkrat na leto je ustreznost kopalnih voda za kopanje kontroliral tudi Zdravstveni inšpektorat RS.

V procesu predpristopnih pogajanj je Slovenija v nacionalni pravni red prenesla vrsto predpisov s področja varstva okolja, med katerimi je tudi Direktiva 76/160/EEC. Da so se zahteve glede monitoringa kopalnih voda v celoti uskladile z zahtevami evropske zakonodaje, je bil v letu 2003 sprejet nov Pravilnik o minimalnih higienskih in drugih zahtevah za kopalne vode (Ur. L. RS, št. 73/03). Pravilnik določa seznam fizikalnih, kemijskih in mikrobioloških parametrov za kopalne vode skladno z Direktivo 76/160/EEC, ki obsega naslednje parametre:

- a) mikrobiološke parametre: skupne koliformne bakterije, koliformne bakterije fekalnega izvora, streptokoke fekalnega izvora (enterokoki), salmonella spp., enteroviruse;
- b) fizikalne in kemijske parametre: pH – vrednost, barvo, mineralna olja, površinsko aktivne snovi, fenole, prosojnost, raztopljen kisik oziroma % nasičenja s O₂, vidne nečistoče, amonij, dušik po Kjeldahlu, nekatere pesticide (paration, HCH, dieldrin), težke kovine (arzen, kadmij, krom (IV), svinec, živo srebro), cianide, nitrate in fosfate.

Pravilnik določa tudi pogostost monitoringa posameznih parametrov, ki je povsem usklajena z evropsko zakonodajo. Ta predpisuje redno spremljanje skupnih koliformnih bakterij, koliformnih bakterij fekalnega izvora, barve, mineralnih olj, površinsko aktivnih snovi, fenolov, prosojnosti in vidnih nečistoč. Streptokoke fekalnega izvora, salmonello spp., enteroviruse, pesticide, težke kovine, cianide, nitrate in fosfate se spremlja le, če se pri pregledu območja kopalnih voda pokaže, da so snovi lahko prisotne ali, če se je kakovost kopalne vode poslabšala. Amonij in dušik morata biti analizirana le, če obstaja indikacija za evtrofikacijo vode.

Razlika med evropsko in nacionalno zakonodajo se pojavlja pri mejnih vrednostih za posamezne parametre. Evropska zakonodaja namreč predpisuje minimalne zahteve za ureditev določenega področja, posamezna država članica pa lahko po lastni presoji na svojem ozemlju predpiše tudi strožje zahteve. V Sloveniji so se nekateri parametri iz Direktive 76/160/EEC spremljali že vrsto let, pri čemer je bila predpisana mejna vrednost strožja od tiste v direktivi. Da se je zagotovila kontinuiteta spremljanja in ugotavljanja kakovosti kopalnih voda so bile za nekatere parametre strožje mejne vrednosti vključene tudi v novi pravilnik. Slovenski Pravilnik o higienskih zahtevah za kopalne vode po Direktivi 76/160/EEC tako dosledno povzema zahteve glede pogostosti monitoringa posameznih parametrov za kopalne vode, predpisane standarde kakovosti za fizikalne in kemijske parametre ter priporočene vrednosti za posamezne parametre. Strožje mejne vrednosti pa so v nacionalnem pravilniku predpisane za mikrobiološke parametre.

Primerjava med standardi kakovosti za mikrobiološke parametre po Direktivi 76/160/EEC in standardi kakovosti po nacionalni zakonodaji je podana v tabeli 1. Iz tabele je razvidno, da je slovenska zakonodaja glede mikrobioloških parametrov za kopalne vode precej strožja od evropske. Standardi kakovosti za skupne koliformne bakterije in koliformne bakterije fekalnega izvora so kar 4-krat strožje od tistih po Direktivi 76/160/EEC. Poleg tega nacionalni pravilnik

predpisuje tudi standard kakovosti za streptokoke fekalnega izvora, ki po Direktivi 76/160/EEC ni predpisan.

Tabela 1: Standardi kakovosti za kopalne vode

		DIREKTIVA 76/160/EEC				PRAVILNIK O MINIMALIH HIGIENSKIH ZAHTEVAH ZA KOPALNE VODE		
	PARAMETER	ENOTA	Priporočena vrednost	Mejna vrednost	Pogostost	Priporočena vrednost	Mejna vrednost	Pogostost
MIKROBIOLOŠKI:								
1	Skupne koliformne bakterije	št / 100 ml	500	10.000	14 dni	500	2.000	14 dni
2	Koliformne bakterije fekalnega izvora	št / 100 ml	100	2.000	14 dni	100	500	14 dni
3	Streptokoki fekalnega izvora (enterokoki)	št / 100 ml	100	-		100	200	

Ne glede na različne zahteve evropske in nacionalne zakonodaje se za potrebe poročanja Evropski komisiji kakovost kopalnih voda ocenjuje glede na mejne vrednosti, predpisane po Direktivi 76/160/EEC. In kaj kažejo rezultati ?

Kakovost kopalnih voda v Sloveniji v kopalni sezoni 2004

Kopalna sezona v Sloveniji traja na morju od 15. junija do 30. septembra, na celinskih površinskih vodah pa od 15. junija do 31. avgusta. V kopalni sezoni 2004 se je prvič izvajal redni monitoring kopalnih voda povsem v skladu z Direktivo 76/160/EEC, kar pomeni, da je bila poleg vseh predpisanih parametrov dosledno upoštevana tudi zahtevana pogostost vzorčenja. Vzorčenje je po Direktivi 76/160/EEC treba izvajati najmanj na 14 dni, kar pomeni 8 vzorčenj na morju in 6 vzorčenj na celinskih površinskih vodah. Poleg teh vzorcev se v 14 dneh pred pričetkom kopalne sezone odvzame še dodaten vzorec kopalne vode, da se ugotovi kakovost kopalne vode pred množičnim obiskom kopalcev.

V letu 2004 je bilo na območjih prostega kopanja odvzetih 115 vzorcev kopalne vode na celinskih vodah in 72 vzorcev morja. V vseh vzorcih so bile poleg terenskih meritev (pH, prosojnost) opravljene ocene vidnih nečistoč ter analize skupnih koliformnih bakterij, koliformnih bakterij fekalnega izvora, streptokokov fekalnega izvora, površinsko aktivnih snovi, fenolov, barve, mineralnih olj, amonija, nitrata, fosfata in raztopljenega kisika. V vzorcih, odvzetih pred kopalno sezono, so bile analizirane tudi kovine in pesticidi, ki so bili v vseh vzorcih ustrezni glede na predpisane standarde kakovosti.

Rezultati analiz kažejo, da je bila v letu 2004 voda na območjih prostega kopanja glede na standarde kakovosti po Direktivi 76/160/EEC v celotni kopalni sezoni neustrezna le po enkrat na šestih območjih: Žužemberk, Straža, Idrija v Bači pri Modreju, Soča pri Tolminu in Solkanu, Fužinarski zaliv. Ocenjuje se, da so bili vzrok za presežene vrednosti mikrobioloških parametrov trenutni točkovni viri onesnaženja ter obilne padavine in nevihte, katere sperejo obalne površine in lahko povzročijo preliv iz že tako preobremenjenega kanalizacijskega sistema. Po presoji

pristojnih institucij zabeleženi primeri odstopanj od predpisanih mejnih vrednosti še niso vzrok za prepoved kopanja na teh območjih.

Monitoring kakovosti kopalnih voda na naravnih kopališčih skladno s predpisi o minimalnih higienskih in drugih zahtevah za kopalne vode zagotavljajo upravljavci posameznih kopališč. Upravljavci so dolžni rezultate monitoringa sprotno posredovati tudi Inštitutu za varovanje zdravja (IVZ) in Zdravstvenemu inšpektoratu RS. IVZ v sodelovanju z MOP – Agencijo RS za okolje pripravi poročilo o kakovosti kopalne vode v naravnih kopališčih ter za potrebe poročanja Evropski Komisiji v skladu s kopalno direktivo 76/160/EEC, kar je v pristojnosti MOP, zagotavlja dostop do podatkov o kakovosti kopalne vode v naravnih kopališčih tudi Agenciji RS za okolje. Kopalna voda v naravnih kopališčih je bila v celotni kopalni sezoni 2004 le po enkrat neustrezna na treh naravnih kopališčih: Naravno kopališče Vila Bled, Kopališče hoteli Morje in Osrednja plaža Portorož.

Pri analizi podatkov za potrebe poročila so izračuni ustreznosti kopalne vode za celotno kopalno sezono izvedeni s statistično analizo rezultatov posameznih meritev, ki dopušča le 5 % neustreznih vzorcev. Način statističnega izračuna je predpisan z Direktivo 76/160/EEC in je upoštevan tudi v nacionalni zakonodaji. Nacionalna zakonodaja poleg tega predpisuje tudi vrednotenje kakovosti kopalne vode glede na rezultate vzorčenj tekom 5 zaporednih sezon, s čimer je zagotovljena večja zanesljivost statističnih izračunov zaradi večjega števila rezultatov vzorčenj.

Letno poročilo EK se dosledno naslanja na predpisane parametra, njihove mejne in priporočene vrednosti ter način statistične obdelave rezultatov po Direktivi 76/160/EEC. Za nekatera območja kopanja ali naravna kopališča v Sloveniji je rezultat takšne statistične analize neugoden, saj zaradi minimalnega števila vzorčenj že neustreznost enega vzorca povzroči statistično neugoden rezultat.

Obveščanje javnosti o kakovosti kopalnih voda

V skladu z Zakonom o vodah morajo biti območja kopalnih voda označena. Način označevanja predpisuje Pravilnik o kriterijih za označevanje vodovarstvenega območja in območja kopalnih voda (Ur. L. RS, št. 88/04), ki vključuje oblikovne in tehnične zahteve za table in tudi zahteve o minimalnih informacijah za javnost oziroma kopalce, ki morajo biti prikazane na tablah za označevanje kopalnih voda.

Na dvajsetih območjih iz uredbe je ne glede na določbo 78. člena Zakona o vodah, da označevanje območij kopalnih voda zagotovi lokalna skupnost, MOP skupaj z Agencijo RS za okolje v letu 2004 zagotovilo prvo postavitev tabel za označevanje območij kopalnih voda.

Table so izdelane in postavljene v skladu s predpisanimi pravili. Skladno s temi pravili je na tablah zagotovljena tudi informacija o lokaciji in razsežnosti območja kopalne vode, o lokaciji merilnega mesta monitoringa ter sprotna informacija o kakovosti kopalne vode na tem območju.

Označevanje naravnih kopališč in obveščaje kopalcev morajo zagotavljati tudi upravljavci kopališč, za katere poleg zahtev o označevanju po predpisih o vodah, velja še vrsta zahtev po predpisih o varstvu pred utopitvami.

Ne glede na vrsto kopalne vode predpisi torej zahtevajo, da je na vidnem mestu na samem območju kopališča ali območju prostega kopanja na voljo informacija o trenutni kakovosti kopalne vode, kar seveda vključuje tudi morebitno informacijo o prepovedi kopanja v primeru, da je voda neprimerna za kopanje, o čemer presodi zdravnik, specialist higienik.

Informacije o kakovosti kopalne vode oziroma o primernosti kopalne vode za kopanje je za vsa območja prostega kopanja dostopna tudi na spletnih straneh ARSO:

http://www.arso.sigov.si/podrocja/vode/napovedi_in_podatki, za območja naravnih kopališč pa na spletnih straneh ZIRS: <http://www2.gov.si/mz/mz-splet.nsf>.

Primer table za označevanje območja kopalnih voda je prikazan na sliki 2.

Slika 2: Tabla za označevanje območja kopalnih voda

Gibanje MODRA ZASTAVA

Bolj kot zahteve zakonodaje o kopalnih vodah je javnosti poznano »Gibanje Modra zastava«. Gibanje Modra zastava se izvaja v okviru DOVES – Društva za okoljevarstveno vzgojo Evrope v Sloveniji, ki deluje kot prostovoljna, nevladna in neprofitna organizacija. Evropski nevladni program MODRA ZASTAVA deluje s ciljem zagotavljanja kakovosti naravnih kopališč in marin. Podelitev modre zastave je cenjen in uveljavljen ekološki znak in pomeni priznanje, ki se upravljavcem kopališč podeli vsako leto posebej. Za pridobitev priznanja lahko vsako leto kandidirajo kraji ter njihova naravna kopališča oziroma upravljavci kopališč.

Kriteriji za pridobitev modre zastave so oblikovani tudi na podlagi zahtev za kopalne vode, kot jih določa evropska zakonodaja. Med kriteriji za podelitev modre zastave je torej tudi primernost vode za kopanje, ki se v tudi procesu podeljevanja modre zastave ugotavlja ob upoštevanju zahtev Direktive 76/160/EEC, upošteva pa se še vrsta drugih kriterijev, kot na primer odsotnost izpustov odpadnih voda, priprava načrtov ukrepanja v primerih nenadnih onesnaženj, opremljenost kopališč, obveščanje kopalcev, in drugo. Podrobnejše informacije so dostopne na spletni strani: <http://www.drustvo-doves.si/doves11.htm>.

V Sloveniji je znak modre zastave v letu 2004 pridobilo 7 naravnih kopališč, 5 na morju in 2 na stoječih vodah na Gorenjskem.

Ne glede na to, da so posamezna naravna kopališča v preteklih letih pridobila modro zastavo, pa je treba poudariti, da sama pridobitev modre zastave še ne pomeni celovitega doseganja zahtev evropske ali nacionalne zakonodaje na posameznem kopališču, čeprav se kriteriji za pridobitev modre zastave ter zahteve zakonodaje do določene mere prekrivajo. Upravljalci kopališč so pred pričetkom izvajanja dejavnosti, kakor tudi pri izvajanju dejavnosti predvsem dolžni izvajati vse zahteve nacionalne zakonodaje. Pridobitev modre zastave ne nadomešča izvajanja teh zahtev in predstavlja le dodaten, sicer mednarodno uveljavljen dokaz o kakovosti kopališča.

Nadaljnje aktivnosti na področju upravljanja kopalnih voda

V skladu z zakonom o vodah v primeru neustreznosti kopalnih voda na območjih prostega kopanja Vlada sprejme ukrepe, ki se nanašajo zlasti na začasno ali trajno prepoved kopanja in na izvajanje podrobnejšega monitoringa. Kopanje se lahko prepove, če zdravnik specialist s področja javnega zdravja oceni, da je kopanje škodljivo zdravju kopalcev. Prepoved kopanja na naravnih kopališčih tekom kopalne sezone lahko odredi zdravstveni inšpektor, za območja prostega kopanja pa o neprimernosti vode za kopanje obvešča Agencija RS za okolje, Ministrstva za okolje in prostor. V pretekli kopalni sezoni so se sicer pojavljala posamezna preseganja mejnih vrednosti za posamezne parametre za kopalne vode, vendar pa so analize stanja pokazale, da gre za dogodke prehodnega značaja, povezane s primeri nenadnega onesnaženja kot na primer izpusti fekalij iz plovil, povečanje izpiranja zaradi obilnih padavin, in podobno. Po presoji pristojnih institucij še ni nastopila potreba po prepovedi kopanja.

Ne glede na to pa država že izvaja ukrepe za izboljšanje stanja kopalnih voda.

Tako je v Operativnem programu odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda, ki ga je Vlada RS sprejela v oktobru 2004, predvidena izgradnja čistilnih naprav za komunalne odpadne vode za vsa naselja z več kot 50 PE in gostoto poselitve med 10 in 20 PE/ha, če se nahajajo v neposrednih zaledjih območij kopalnih voda ali naravnih kopališč. Ocenjuje se, da bo izgradnja ČN s terciarno stopnjo čiščenja v veliki meri doprinesla h kakovosti kopalnih voda.

Za opredelitev morebitnih dodatnih ukrepov je potrebno dobro poznavanje razmer na vplivnem območju vsake posamezne kopalne vode, kot tudi v njenem celotnem prispevnem območju. Ministrstvo za okolje in prostor je tako v letu 2004 pristopilo k pripravi strokovne podlage, v okviru katere bodo natančno analizirane značilnosti posameznih območij kopalnih voda, zlasti možni viri onesnaženj kopalnih voda.

Poleg tega se v okviru strokovne naloge pripravlja predlog sistema za opozarjanje in ukrepanje tekom kopalne sezone, da se kopalce pravočasno zavaruje pred morebitno izpostavljenostjo kratkotrajnim onesnaženjem. Takšni mehanizmi upravljanja so predvideni v predlogu nove kopalne direktive, ki se pripravlja v Evropski skupnosti. Predlog nove kopalne direktive sicer še zastruje standarde kakovosti za kopalne vode, vendar pa hkrati dopušča izvzemanje vzorcev iz statističnih analiz, če so bili ti vzorci odvzeti ob nenadnih onesnaženih kopalne vode zaradi kratkotrajnih onesnaženj. Ob takšnem načinu ugotavljanja ustreznosti kopalne vode so lahko rezultati statističnih analiz za celotno kopalno sezono ugodnejši, vendar pa morajo države članice hkrati vzpostaviti zahteven sistem upravljanja tekom kopalne sezone, ki mora biti uporaben tako za institucije, ki nadzirajo območja prostega kopanja, kot tudi za upravljalce naravnih kopališč, zagotavljati pa mora ažurno in učinkovito obveščanje kopalcev o nastopu razmer, ki lahko škodujejo njihovemu zdravju.

V okviru strokovne podlage bo izvedena tudi strokovna preveritev meril za opredelitev območij kopalnih voda ter samega seznama območij kopalnih voda.

Naloga bo končana v septembru 2005, na podlagi ugotovitev naloge pa bo Ministrstvo načrtovalo nadaljnje korake na področju upravljanja kopalnih voda, da se zagotovi ustreznost vseh kopalnih voda zahtevam nacionalne in evropske zakonodaje.